

Методи виховання.

Зміст.

1. Поняття про методи виховання.
2. Характеристика основних методів виховання.
3. Основні завдання національного виховання.

Використана література.

Методи виховання — це способи впливу вчителів на учнів, шляхи педагогічно доцільної організації їхнього життя з метою прищеплення виховуваним рис нової людини, Методи залежать від мети та змісту виховання. Методи виховання спрямовані на формування й удосконалення особистості, тому врахування рівня розвитку вихованців — важлива умова ефективного використання методів виховання, що залежать також від рівня зрілості колективу.

Використання того чи того методу виховання залежить і від конкретної педагогічної ситуації. Цікаві думки про методіку постановки вимог висловив А. С. Макаренко: він не рекомендував ставити вимоги в тому разі, якщо вихователь не впевнений, що вихованці їх виконають.

Виховання характеризується всебічністю змісту та різноманітністю методів. По-різному планують, наприклад, фізичне й естетичне виховання учнів. Проте серед усього розмаїття методів є й такі, що мають значення для всього процесу виховання.

Методика виховання, за влучним зауваженням А. С. Макаренка, не терпить стереотипних рішень і навіть доброго шаблону. Творчий підхід до використання методів — обов'язкова умова успішного виховання. Можливість такого підходу багато в чому залежить від розв'язання теоретичних питань, зокрема класифікації методів виховання. Класифікація методів виховання важлива у тому відношенні, що дає змогу яскравіше підкреслити специфічність того чи того методу, точніше визначити його призначення у виховному процесі.

До останнього часу методи виховання поділялися на дві основні групи: методи формування суспільної поведінки й організації діяльності школярів — приучування та вправи, наприклад гра, доручення, змагання; методи формування свідомості — бесіди, диспути, лекції» обговорення матеріалів преси, літературних творів, кінофільмів.

Погляди та переконання формуються не тільки з допомогою слова вихователя, а й у процесі різноманітної діяльності. Тому у виховному процесі методи формування свідомості та організації діяльності виступають у поєднанні. Поділ їх на дві групи не відокремлює методи один від одного, а дає змогу лише підкреслити більшу спрямованість однієї групи методів на усвідомлення своєї поведінки, другої — на формування її звичних форм.

Методи виховання спрямовані на зміну особистості в позитивний бік. Проте їх застосування веде не до безпосередніх змін особистості, а до виникнення у вихованців думок, почуттів, потреб, які спонукають їх до певних вчинків, поведінки. Ці методи виховання істотно відрізняються від методів навчання, застосування яких приводить до

зростання й удосконалення знань, навичок та вмінь.

У практиці виховання трапляються різні комбінації цих методів у виховному процесі.

Поєднання різних методів є однією з важливих умов впливу виховання на різні сторони особистості дітей.

Деякі серед перелічених методів можуть виступати в процесі виховання то як метод, то як засіб виховання. Це можна сказати насамперед про гру, трудову діяльність, роботу з книжкою, газетою. Динамічність, рухливість понять пояснюється складністю самого процесу виховання.

Привчання і вправи.

Метод навчання передбачає певну, до деталей продуману організацію життя учнів, їхньої праці, відпочинку та залучення школярів до виконання норм і правил, щоб сформувати звичні норми поведінки.

Привчання особливо в початкових класах розпочинається показу взірця поведінки самим учителем, через демонстрування картин, читання яскравого оповідання.

Важливим моментом привчання слід вважати створення в дітей позитивного ставлення до тої чи тої форми поведінки, якого досягають наочністю, образністю, емоційним ставленням самого вчителя до того, що він дає дітям.

Метод привчання може варіюватися залежно від віку та умов виховання. Не завжди доцільно, наприклад, відкрито ставити перед дітьми завдання оволодіти якимось способом поведінки. Вихователь може дати дитині певне доручення (чергування в класі, нагляд за дотриманням чистоти), і в ході його виконання вихованець оволодіває необхідними нормами поведінки.

Важливе місце у вихованні посідають різні вправи. Вони як - найбезпосередніші пов'язані з привчанням. У навчальній роботі вправи використовують, щоб сформувати в учнів уміння і навички. У деяких випадках вправи у вихованні виконують ту саму роль. Роль прикладу у вихованні.

Великий вплив на дітей справляє повсякденна поведінка дорослих, їхній приклад. Сила впливу прикладу на молодших школярів ґрунтується на нахилі дітей до наслідування. Не маючи достатніх знань, переконань і життєвого досвіду, діти дуже уважно приглядаються до поведінки довколишніх людей. Цю схильність педагоги помітили порівняно давно. Ще Я. А. Коменський відзначав, що маленькі діти вчать раніше наслідувати, ніж пізнавати.

Сила впливу прикладу полягає і в тому, що довколишні не нав'язують дітям своїх поглядів, вчинків, діти самі помічають їх, вони привертають їхню увагу і сприймаються дітьми як взірець поведінки.

Отже, виховний вплив прикладу, пов'язаний не тільки з тим, що учні спостерігають у житті, вивчають, а й з організацією їхньої різноманітної діяльності.

Гра.

За влучним висловом А. С. Макаренка, гра для дитини має «те саме значення, яке в Дорослого має діяльність, робота, служба. Яка дитина в грі, така з багатьох поглядів вона буде в роботі, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається насамперед у грі». Чим менші діти, тим більше значення в їхній діяльності має гра.

Учитель, що недооцінює роль гри у вихованні молодших школярів, не зможе домогтися великих успіхів у своїй праці.

Важливою умовою впливу гри на вихованців він вважав активну участь самих дітей не тільки в проведенні ігор, а й у створенні їх, не применшуючи й ролі педагога в

організації гри. Педагог, на його думку, завжди повинен уявляти собі мету гри, яку він провадить, і йти саме до цієї мети.

Доручення. З перших днів навчання учитель намагається залучити дітей у різноманітну діяльність колективу, даючи доручення. За своїм характером доручення можуть бути епізодичними і постійними. Основна функція доручень — забезпечити набуття дітьми досвіду виконання громадських обов'язків.

Важливе значення має і створення позитивного ставлення до доручення. Це стає можливим за умови врахування вікових та індивідуальних особливостей (інтересів, нахилів) учня.

Змагання. Змагання сприяє розвитку творчих сил і підвищенню активності учнів у різних видах діяльності (праці, громадській роботі) і передбачає рівняння на передових допомогу відсталим і на цій основі досягнення колективом вищих показників у своїй роботі.

Однією з умов дієвості змагання є вміння викликати в дітей бажання брати в ньому участь. Окремі види змагань можна їм і запропонувати. В такому випадку треба вміло організувати дітей на участь у змаганні.

Важливо також, щоб перед сторонами у змаганні висувалися щораз нові привабливі цілі, умови мають бути доступними, оформлення змагання — барвистим.

Дієвість змагання підвищується, якщо його підсумки підводять регулярно.

Методи заохочення і покарання давно використовуються у виховній практиці.

Основні методи виховання спрямовані на те, щоб створити нове у вихованні. Заохочення і покарання не створюють нового у становленні особистості школяра, вони виступають як регулятор тих дій, які здійснюються за допомогою основних методів виховання. До заохочень і покарань вдаються у тих випадках, коли треба посилити позитивні мотиви або, навпаки, загальмувати негативні. Тому до використання заохочення і покарання вдаються не завжди.

Слід мати на увазі, що заохочення і покарання зачіпають усю особистість дітей, які глибоко їх переживають. Тому використання заохочень і покарань становить для вихователів певні утруднення.

Заохочення спрямоване на вдосконалення дитини. Відзначаючи успіхи в діяльності і поведінці дітей, вихователі, колектив учнів виховують у них прагнення зробити ще більше. Тому форми заохочення мають бути максимально рухливими, динамічними. З цієї точки зору слід критично поставитися до деяких форм заохочень. Покарання — захід впливу на вихованців чи дитячий колектив за певний вчинок. Ставлення до покарань у педагогіці досить суперечливе. Прибічники авторитарної педагогіки виступали за широке застосування покарань, включаючи тілесні. Вони вважали покарання не стільки засобом виховання, скільки засобом керування дітьми.

Послідовники теорії вільного виховання відкидали будь-які покарання.

Прагнення увільнити дітей від покарань мало під собою певні підстави, бо покарання завжди тягне за собою переживання вихованця. У цьому прагненні був і протест проти насильства над дитиною. Значною мірою під впливом теорії вільного виховання в перші роки роботи радянської школи покарання було цілковито виключено з арсеналу засобів впливу на дітей.

Важливою формою покарання є обмеження в правах: переведення з одного класу в інший, з однієї школи в іншу і як крайній захід — виключення із школи.

Можна застосувати і таку форму покарань, як зміна ставлення до вихованця з боку

вчителя чи класного колективу. Вона доцільна в тому разі, коли учень дорожить добрим ставленням до нього з боку вихователя і товаришів. Не рекомендується карати учнів працею.

Комплексну реалізацію завдань у вихованні нової людини, як зазначено в програмі «Освіта» (Україна XXI ст.), мусить об'єднати національне виховання, яке має бути спрямоване на формування у молоді та дітей світоглядної свідомості, ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, інших соціально значущих надбань вітчизняної та світової духовної культури, досягнення високої культури міжнародних взаємин. Особливу увагу необхідно зосередити на пріоритетних напрямках реформування виховання:

- формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, бажання працювати задля розквіту держави, готовності її захищати;
- забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, жінки-матері, культури та історії рідного народу;
- формування високої мовної культури, оволодіння українською мовою;
- прищеплення шанобливого ставлення до культури, звичаїв, традицій усіх етносів, що населяють Україну;
- утвердження принципів загальнолюдської моралі: правди, справедливості, патріотизму, добра, працелюбності, інших добродійностей;
- формування глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю;
- формування у дітей і молоді вміння міжособистісного спілкування та підготовка їх до життя в умовах ринкових відносин.

Маючи програму та орієнтовані напрямки виховної роботи з формування особистості, розгорнулися творчі пошуки шляхів їх втілення в життя в загальноосвітніх та школах нового типу. Їх мета — розробка концепцій національної школи, національної системи виховання, піднесення навчання і виховання молоді на якісно новий рівень.

Використана література

1. Баранов С.П. Педагогика. - М. Просвещение, 1987. - 368 с.
2. Дроб'язко П. Українська національна школа: витоки і сучасність. - К.: Академія. - 1997. - 181с.
3. Концепція національного виховання // Освіта, 1996. - 7 серпня.
4. Кузь В.Г., Руденко Ю.Д. Сергійчук З.О. Основи національного виховання. - К.: ІСДО, 1993.-152с.
5. Легенький Г.И. Цель и способы воспитания. - М.: Педагогика, 1990.
6. Савін М. В. Педагогіка. - К.: Вища школа. - 1980. - 309с.
7. Українська національна система виховання: Концепція. - К.: Либідь, 1991.